

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Me'ir 'ayin

Friedmann, Meir

ריאמ, ןמדירפ

Ṽina, 655 [1894 oder 1895]

ה הנשמ.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9344

משנה ה.

רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים
אלו בפסח לא יצא י"ח, ואלו הן פסח מצה ומרור,
פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו
במצרים, מצה על שום שנגאלו אבותינו ממצרים,
מרור על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו
במצרים.

י"ג וי שלל חנוך, וי"ג כל ווי, וכ"ה צונטניות וצירוסלנוי.
וצד"ק רבן גמליאל חנוך: ואלו הן, ליתא צירוסלנוי וצכת"י צד"ק
וצונטניות נאפולי: ונורו ר, צירוסלנוי וצד"ק כת"י צ' נורורים.
סנגאלו חצותינו, צד"ק צכת"י וצונטניות פיזרו סנגאלו ננולרים:
סנוררו הוולריי, צד"ק צכת"י סנוררו חת חיי חצותינו. ונוקחת
הרצ חלפס כל ווי שלל חנוך וכו' ואלו הן פסח וולה ונורו
וכו' על חתי חצותינו צנולרים סנאנור ונאנרתס זצח פסח הוא
לה' וגו' נורו וכו' סנאנור ונוררו חת חיהס צעצודה קסה
וולה על שום סנגאלו סנאנור ויאפו חת הצלק חטר הוליאו
ננולרים עוגות וולות. ולסון הרננצ"ס צהלכותיו פ"ז ה"ה כל ווי
שלל חנוך ג' דצרים חלו צליל ע"ו לא ילא י"ח ואלו הן פסח
וולה וכו' סנאנור ונאנרתס זצח פסח הוא לה' וגו' נורו ע"ס
סנוררו הנולריי חת חיי חצותינו צנולרים וולה ע"ס סנגאלו
ודצרים חאלו כולן נקרין הגדה. וצפ"ח צקדר עשיית וולות חלו
כחצ, ונחזיר השולחן לפניו ונאנור פסח זה שחנו חוכלין על
שום שפסח הנקוס וכו' סנא' ונאנרתס וגו', ונגציה הנורו צידו
ונאנור נורו זה שחנו חוכלין ע"ס סנוררו הנולריי וכו' סנאנור
ונוררו וגו', ונגציה הנולה צידו ונאנור וולה זו שחנו חוכלים
ע"ס שלל הקפיק צלקס של חצותינו להסנויץ עד סנגלה עליהס
הקצ"ה וגחלס ניד סנאנור ויאפו וגו', וצננן הזה חנוך פסח
סהיו חצותינו חוכלין צננן סציהנ"ק קייס ע"ס שפסח הקצ"ה
וכו' ונאנור לפיכך וכו'. וצקדר הגדה שלו רג"ח כל שלל חנוך ג'
דצרים חלו צפסח לא ילא י"ח פסח וולה ונורורים פסח סהיו
חצותינו חוכלים צננן סציהנ"ק קייס על שום וזה על שום שפסח

הנוקם וכו' שנא' ואנחתם וגו' ויקד העם וישתחוו ואלה זו שאנו
אוכלין ע"ס וזה ע"ס שלא הספיק בלקס של אצותינו להחזיץ
עד סגולה וולך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם מיד שנא' ויאפו
וגו' וגם לדה לא עשו להם נוררים אלו שאנו אוכלים ע"ס וזה
ע"ס שנוררו הנוריים וכו' שנא' וינורו וגו' אשר עצדו זהם
צפרך. וצקדר רב עומם גאון הכדפס הנאמרים וקועעין, ר"ג
היה אומר וכו' פסח שהיו אצותינו אוכלין וכו' ואלה זו שאנו
אוכלין וכו' נורר זה שאנו אוכלין וכו'. והנה בגמרא שלנו כתוב
הפסוקים (צקיעונוי וחצרות לרנזו שלא היו צונסנה) שנא' ואנחתם
וגו' סכ' ויאפו וגו' סכ' וינורו וגו'. והעיר ד"ק דצכת"י צ' וצונסניות
וצירוסלמי וצגמרות וויכיליאה צקיליאה ולוצלין ליחא ושכתוסק
עפ"י המהרש"א, עוד העיר על הסידור שצונסניות כאפולי פ"ז
וצירוסלמי וצרי"ק רא"ש ורנז"ס פ"ז ופ"ה וצגמרות וויכיליאה
וצקיליאה הסידור פסח נורר ואלה.

מעשה כשנשקיף על שינוי נוסחאות אלו, הם (א) דצקלתן
הסידור פסח ואלה ונורר, וצקלתן פסח נורר ואלה, (ב) דצקלתן
ליחא לשום פסוק לראיה, וצקלתן ג' פסוקים לראיה לכל ג'
דצרים, וצרוצ"ס פ"ז אינו וציחא רק צפסח ואנחתם זבח פסח
הוא, (ג) ההוספה שאנו אוכלין וכו' שהיו אצותינו אוכלין וכו'.
ויראה לי שעיקר הנוסחא דצרי ר"ג כמו שהיא צרוצ"ס פ"ז,
דנמקרא ואנחתם זבח פסח יליף ר"ג ואלות חנירה, וע"כ היה אומר
כל נוי וכו', שאף שילא צחוצת פסח ואלה ונורר לא ילא י"ח
צסגדה, לפי שדצרים אלו צכלל הגדה כנו"ס הרנז"ס, וכן פי'
התשצ"ץ צקדר הגדה שלו, לא ילא והגדת וכו' (ודלא כחוי"ע
עיי"ס), וכ"כ נודצרי התוספות שכתבו ד"ה ואנחתם וגו', פי'
צחנירה של"ל פסח זה שאנו אוכלין ואיתקש ואלה ונורר לפסח,
ול"ל כנוי ואלה זו נורר זה וכו', ונזה ראה שאין הנקרא לראיה
על שפסח וכו' אללא על היוצ החנירה. ור"ג הלכה השניענו ולא
עופס דצרים לאומרן, ואח"כ כשתיקנו העופס הוקיפו הפסוקים
צנלה ונורר שהם הם צכלל הגדה, וצקידור הלכה של ר"ג עיקרו
פסח נורר ואלה, והקדים הפסח שהוא עיקרו של חג, ואח"כ
קידר נורר ואלה כקדר הנאורע, שנוררו את חייהם וגאלם השם,
אבל כשתיקנו העופס לאמרו קידרום כקדר ונלותן פסח ואלה
ונורר סכן כתיב ונלות על נוררים יאכלוהו, וע"כ כשקדר הרנז"ס

הסלכות קדין פסק ונרור ונלה אונס בקדר הגדה שלו קידר פסק
ונלה ונרור. ועפ"י דרכנו למדנו שנוקם שהיו אצותינו אוכלין, שאנו
אוכלין, אינו נדברי רצן גוילאל, וע"כ אין להכריע אם הוא ר"ג הזקן
שהיה צזון הצית או ר"ג דיצנה אחר החורצן, אונס מלשון
הרנצ"ס צפ"ח שכתב פסק זה שאנו אוכלין וכו' וצזה"ז אומר פסק
שהיה אצותינו וכו' נראה דהוא קוצר דר"ג הזקן אורה, וצזה
צעילין דברי התצ"ץ בקדר הגדה שלו שהציה רחיה מלשון שהיו
אצותינו אוכלין וכו' שמשנה זו אחר החורצן כשנית ואינה נר"ג
הזקן שהיה צזון הצית, שצאונת זו הנוקחא נאחרת היא.

ובמה שהוקיפו צטופס זה שלא הספיק צליקס וכו'. הוא כמו
שכתב הראצ"ע צפסקוק שצעת ימים ונלות תאכלו (שמות י"ג, ט"ו),
עמס ונלות תאכלו, זכר לאכילתם צלחתם ונולרים, כי לא ליה
שיאכלו ונלות רק הנאכלים עם הפסק לפני חלות לילה, רק
שצעת ימים ליה לאכול ונלות להיות זכר לחקר קרה לכם צלחתכם
ונולרים, כי שם כתוב כי לא חנוץ (שם שם ל"ט), ואילו היו נניחים
הנולריים שיתנהנהו ונעט היו נחנולין עיקתכם וכו'. וכן כתב
הרצ"ס צפסקוק ושנרתם את הנולות (שם י"ז) לאוכלם ציום הזה
לזכרון כי צעלם היום הזה הנולתי וגו' ולא הספיק צליקס להחנולין
כדכתיב ויאפו את הצלק וגו'. ולריך לומר לדעתם שאין נוקדם
ונאחר צתורה. ורצינו נקיס צפי' הרצ אלפס כתב שאלו יכלו
להתנהנהו היו נחנולין אותו דפסק נולרים לא נהג אלל לילה ויום
כדאיחא צפסק שני ולומר היו נותרין צנוללכה וצחנולין ולפיכך
אינו יכלו להתנהנהו החנולין עיקותיהם ללורך נחר שלא הנזהרו
צצל יראה אלל נחודק שלא היה להם פנאי אפאווה ונלה וזכר
לאותה גאולה נלעוו צאכילת ונלה. ונ"ש צפסק שני, פרק וי שהיו
ענא קראווה פסק שני, ושם חנן ונה צין פסק נולרים לפסק דורות
וכו' ונאלל צחפזון צלילה אחד ופסק דורות כוהג כל שצעה. וצעל
חוי"ט כתקסה צו וכתב, ונ"ש היו נותרין צנוללכה וצחנולין אינו
נוצן לי, דאי לראות חנוץ אף צלילה לא נאקרו וכן צנוללכה,
ואי לאכול גם ציום נאקרו, ור"ל דפסק נולרים חנולו כוהג יום
אחד. אונס ציאר דברי הר"ן הם, שנונרת הפסק ילאו ולאותו
היום היו להם סיורי ונלה וכמו שאננו צנוללכה דצח (פי"ז)
נשארתם אלו סיורי ונלה ונרור וכו' עיי"ש צנו"ע (אות ל"ה),
ואם היו יכולים להתנהנהו היו נחנולין עיקותם ללורך נחר ליום

ע"ז שלא הוזכרו בצל יראה ציוס ע"ו, חבל צלילה וודאי נאסרו
ש"א להיות חנוץ עומס בצית ונשום לא תשטע על חנוץ דס זצחי,
והיינו כל הלילה דצקרצכות הלילה הולך אחר היום וכמו כן היו
אסורים צונלחכה וזמן שחיעת הפסקה ואילך כנפוס צירושלמי
ריש וקוס שנהגו ויליף לה החס ון תצח את הפסקה שאינו צדין
שחא עקוק צונלחכה וקרצכך קרצ, והלילה הולך אחר היום
שהחלצין ונחלכין והולכין כל הלילה, אונס על פי' התצצ"ץ
צגדה יש לתווה שכתב כי אם יכלו להתוהמה היו ונחילין צלקס
כי לא הוזכרו על אכילת חנוץ עדיין חלל על אכילת הפסקה וכו',
זה תינח דודאי פסק ונלרים חינוכו כוהג יום אחד.

אר"א אי קשיא הא קשיא דחיוצ וילה צלילה הרחשון עכ"פ ויהיה
היה חפי' אם הספיק צלקס להחמיץ ואן צחיוצ וילה צלילה הרחשון
קיימיין, וכחצ צעל צבולי הלקט צסס ר' ישעיה שאור כך פירוש
וכיון שהקצ"ה רוחה את העתיד לופה ונציע ויה שעתיד להיות על
כן לוס ונצערצ על הכס של ונח, וצאצדורהם הצ"ח צסס ר' יוסף
קנחי צקגנון אחר והוא, שנה שכלעוו על הולות קודם לכן היה
ע"ש העתיד שהסס יודע העתידות ידע שהיה להם ללחא ונלרים
צחפזון ואפי' אם היו רולים לא היו יכולים להחמיץ צלקס לוח
לחכול הפסקה על הולות ונרורים ולחכול שצעת ימים וילה.
והאונס כי חלו הדצרים אינס ונשכין את הלצ, ואונר חני צישון
של דצרים דצגמרח (ק"כ ע"ח) איפלגי רצח ור' אחא צר יעקב
אי וילה צזון הזה דאורייתא או דצכנן, דצח ס"ל דאורייתא דלאו
צפסקה תליא דמיהדר הדר ציה קרא צערצ תאכלו וולות, ורצ אחא
צר יעקב אור דהיה ויצעיא ליה לענח ושהיה צדך רחוקה,
ומייתי שס צרייתא כוותיה דצח, דחני צה, ששת ימים רשות
וכו' יכול חף לילה הרחשון רשות ת"ל על וולות ונרורים יאכלוהו,
חין לי חלל צזון שציהו"ק קיים צזון שאין ציהו"ק קיים ומיין,
ת"ל צערצ תאכלו וולות הכחוצ קצעו חוצה. נוילנו אונרים
שצונלרים כלעוו ואכלו את הצער וגו' וולות על ונרורים וגו',
ואח"כ כלעוו לדורות ושנרתם את הולות כי צעלס היום וגו'
צערצ תאכלו וולות, ועל כרחך חין ווקדס ונאחר צתורה שצאו
שס דצרים שנאנרו לסעתן ודצרים שנאנרו לדורות, שהרי הוא
אונר כי צעלס היום הזה הילחתי וגו', וסיפר הנארע הזה היא
לנעה צפרשת ויהי צחלי הלילה, ושס נאנר ויאפו את הצלק

וגו', והנה עם קרצן הפכה נלעוו על המלות שכל הלחם הצח
עם הקרצן הוא מלה חוץ ומשחי הלחם וקלח מלחמי תודה, ואפי'
לחם הפנים של מלה הים, ואח"כ ע"י הוואורע שלח הספיק
בלקס וכו' נלעוו סתם בערב תאכלו מלות, ואפי' אם אין קרצן
לזכר הוואורע, אלח שלח נכתבו הדברים כסדר, שאין מוקדם
וואחר בתורה, ומלה זו שאנו אוכלין הוא ע"ס שלח הספיק
בלקס להחניץ, ור"ג כשאומר מלה ע"ס שנגאלו חצותינו מואלים,
כוונתו שאכילת מלה לעלמה היא מלה אפי' בלא קרצן על שום
שנגאלו, ומפורט הוא צוקרא לחם עני כי צמזון ילחח מארץ
מאליס (דברים ע"ז, ג').

ויראה לי דודאי עיקר הנוסחא היא ר"ג הים אומר, ור"ג
הזקן הוא, ואפי' רצי לאשמועינן הכי שאלות ונה נשתנה היכי
תיקון, ואמר סר"ג הים אומר שבספור הגנות והטצה ודרכת
הפסוקים מארמי ארזד אצי לא ילא י"ח עד שיודיע עעמן של
פכה מלה ומרור טזו היא עיקר הגדה לזכרים, ולכך תיקנו שאלות
וה נשתנה, והיו עיקרן של השאלות ג' דהיינו ללי מלה ועיבול
דהיינו מרור, אלח שנסתנה סידרן כפי מה שהיו מציאין, ואח"כ
עשו מהן ד' שאלות, שסידרו הכל על ונין זה, ד' כוסות, ד'
פסוקים, וכנגד ד' זכרים דברה תורה. ודרכו של רצי צומטה כך
לקחוס ואח"כ לפרט, ד"ו סתם צריש צרכות מוזכרין יל"ו בלילות,
ואח"כ מפרט אומר ראצ"ע הרי אני כצן שצעים וכו'. וצתה הכי
עשו ומדרי ההגדה מדברי ר"ג עופס לקרא אותן ולאוונן. ועי"ז
נעשה כל קדר הגדה זו כסדר הדרכות שציומהס, שנתחיל ילמדנו
רצינו בהלכה, ואח"כ דורט בהגדה, ולצקוף חוזר אל השאלה
ולענין מה דשחילנח קדוויכון. אף כאן ונתחיל צשאלות מה נשתנה,
ודורט מארמי ארזד אצי, ולצקוף אומר עעמן של אלו השינוים.

**בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו
הוא יצא ממצרים שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא
לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים.**

בד"ס העיר דצכ"י א"פ וצקו"ג עסין ו"א הגי' להראות.
וצומפטי ההגדה העתיקים נוולח צזה כוסחאות שונות י"ג להראות
וצרונצ"ס פ ז להראות וצקדר הגדה שלו לראות. עוד העיר דהאי

שכחור והגדת לזכך וגו' ליתח' צכת"י צ' וצונשניות פיזרו וצקדר
הגדה של הרנוצ"ס. והאי צצח' חיתח' לה צונשניות וצונשנה סצירושלתי
חונס צרצ' חלפס וצרח"ס ליתח' לכולל צצח'. ורחיתי צפי' הריעצ"ח
לקדר ההגדה סכתצ, ר"ג היה חונר וכו', החחיל צונשנה וקיים
זה ונתן הצרייתח' והחוספתח' צחונלע. ופי' צכל' דור ודור חייצ'
חדס כל יחיד ויחיד וכו'. וכן צפי' הסצצ"ץ כתצ, צכל' דור ודור,
זחת ההלכה כחונרה צגמרח' חחר הונשנה של ר"ג חונר כי הוא זה
חונלות הגדה וכו', ועל צצח' דלפיכך כתצ זהו לסון הונשנה חחר
ונשנת ר"ג וכו'. וכל זה חוכח דצצח' זו חינה חן הונשנה, גם
והרנוצ"ס יס' להוכיח כך. החוננס כי צקדר הגדה שלו חיתח' לה,
והכי גריס לה, וצכל' דור ודור חייצ' חדס לרחות חת עלונו כחילו
הוא ילל חונלרים שלל חת חצותינו צלצד גחל חלל חף חותנו
גחל סנח' וחוחנו הוליה חנס לחען הציה' חוחנו לתת לנו חת
חארץ חשר נצצע לחצותינו. וכחוסחא זו היא ג"כ צצצולי הלקט
חלל דג' צלצד גחל הקצ"ה, וירחה סזה חקר צרנוצ"ס צע"ס, חצל
צפ"ח צקדר עשיית חלות חלו צליל ע"ו ליתח' להאי צצח' חלל
חחר סהציה' דצרי ר"ג כתצ וחונר לפיכך חנו חייצים וכו'. חוננס
צפ"ז חייתי להאי צכל' דור ודור והכי גריס לה חחס, צכל' דור
ודור חייצ' חדס להרחות חת עלונו כחילו הוא צעלנו ילל חת
ונשעצוד חלרים סנח' וחוחנו הוליה חנס וגו' ועל דצד זה לוח
הקצ"ה צחורה וחכת כי עצד היית חלו' כחילו חתה צעלונך היית
עצד וילחת לחירות ונפדית. ונעתה חס כפרנס דצרי הרנוצ"ס
שלל יהיו סותרים זה חת זה על כרחינו כחונר סצפ"ז הוא חונר
להלכה סחייצ' חדס להרחות חת עלונו צונעסיו וצפעולותיו צפני
הכל כחילו הוא צעלנו ילל חנשעצוד לחירות, חצל לח סיה' זה
חונחונר חופס קריחה צונה סחוחויצין לקרות צליל ע"ו, וכך לח
נזכר זה חונחונר דצצרי צפ"ח. חצל חחר סכצד חכהיגו הקדמונים
סלפניו לחחרו קידרו צקדר הגדה, וחילו סהנהיגוהו לחופס קריחה
סינו צו חלת להרחות לחלת לרחות סיה' רוחה חת עלנו כך
והקריחה היא לחזו חת עלנו, וע"כ כתצ צפ"ז להרחות וצקדר
הגדה לרחות. וחקגנון לסוכו חוי' חוכח שחין חקורו חונשנתנו
כחו סהיה' חתה לפנינו, שחין חדרך הרנוצ"ס להוסף צהלכות חת
שלל חולל דחז"ל, וע"כ זה סכתצ ועל דצד זה לוח הקצ"ה צחורה
וחכת וכו' הוא לו חחיה חקור סנעלס לנו. ורחיתי צצצודרהס

סכת צ ג"כ זהו שאמר הכתוב וזכרת וגו' כאילו אתה צעלונך היית
עצד ונסדית. ואולי שהעתיק הדברים ושהרוצ"ס.
ובגמרא גרסינן עלה דנתינתין, אמר רבא לריך שיאמר
ואותנו הוליא נעס וגו'. ופי' הרשע"ס פסוק זה ואותנו קוליא
נעס שלריך להראות את עלונו כאילו ילא נעס שאף אותנו גאל
הקצ"ה. ונפירושו זה נוכח דהוה ליה צונסנה צבא צכל דור ודור
ופי' דרצא עלה דאותה צבא קאי. אונס צכת"י צד"ק גרסי בגמרא
קיטעא ושהונסנה ורישא ועלה הא דרצא, וה"ג התס, רג"א כל
שלא אמר וכו' אלו הן פסח ואלה ונרור, ורצא אמר ולריך שיאמר
וכו', והעיר צעל הד"ק צהגהותיו של"ל אמר רצא. ולפי זה רצא
ארישא קאי, ונקדר הגמרא שלנו כנוי נוכח דרצא ארישא קאי,
דצתר הכי אמר רצא ואלה לריך להגציה ונרור לריך להגציה וכו',
וזה וודאי אצבא דרישא קאי כשאומר ואלה זו נרור זה, ול"ל ואמר
רצא, וכ"ה צכת"י א"פ צהגהות הד"ק וכ"ה צרצ אלפס, ויראה
דעננא דרצא שאומר צונלה ע"ס שנגאלו אצותינו ונולרים ומייתי
ויאפו את הצלק וגו', ונחאי קרא לא נעננע שהקצ"ה גאלס אלל
כי גורסו ונולרים, וע"כ אמר שלריך להוסיף ואותנו הוליא. איצרא
סעדיין אני צבוך צזה שהרי הנוקרא ויאפו וגו' כנוי אינו נועיקר
הונסנה כדחזינא לעיל, ועוד תימא צעיני שהרוצ"ס לא הציא הא
דרצא צהלכותיו, ואי לא דנוקתפינא הו"א דנוקחא ורצא אמר ולריך
שיאמר עיקר, אלל דקטיעא רישא דגמרא, ואולי נאמרו אלו הפסוקים
נחזיה אמורא, שהס כעת לפנינו צונסנה צרצ אלפס ונחוספו לפנינו
צונסנה, ועלה אמר רצא, ופסק הר"ס הלכתא כהאי דפליג רצא
עליה. ונחאי דנוקתפינא, הוא לפי סצנוקסת הרצ אלפס כנוי איתא
כנוי צגמרא שלנו. אונס עכ"פ צבא צכל דור ודור אינה ושהונסנה
אלל ניתוספה צה.

לפיכך אנחנו חייבים להודות דהלל לשבח לפאר
לרומם להדר דברך דעלה ורקדס דמי שעשה
לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו. הוציאנו
מעבדות לחירות מיגוזי דשמחה ומאבר ליום טוב
ומאפרה לאור גדול ומשעבוד לגאודה ונאמר לפניו
הדרויה.

במשנה שזירושלמי הגי' לפיכך חנו חייבים להודות לשבח
לפאר לרווחם לכלה לגדל לנעי שעשה לנו חת כל הנקיים האלו
והוליאנו ועצדות לחירות וכאמר לפניו הללויה. וזרצ אלפס הגי'
לפיכך חנו חייבים להודות ולהלל לשבח לפאר ולצרך לנעי שעשה
לאצותינו ולנו חת כל הנקיים האלו והוליאנו ועצדות לחירות
וכאמר לפניו הללויה. וזרצ"ט הציח העשנה וג' ולפאר ולצרך
ולרווחם וכו', ול"ג להדר, וכן ל"ג ונשעצוד לגאולה. וזרצ"ס
פ"ז. ליתח להא צצח כלל, אלא ונתחיל שם הלכה ז' לפיכך כשקועד
חדס צלילה הזה וכו', ולדעתי וולת לפיכך חין לו שם שום ענין,
ויראה לי שהיה כתוב לפיכך וכו', ונקטעה וולת וכו', וכשקיונו
האחרונים צרצ"ס קיוני הלכות, שאינם צדפוקים הישנים וצכת"י,
ערצצו הדבר והלכה ז' ל"ל כשקועד חדס וכו'. חונס צפ"ח כתוב,
ואמר לפיכך חנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר להדר לרווחם
לגדל ולכלה לנעי שעשה לאצותינו ולנו וכו' והוליאנו ועצדות
וכו', ולא ג' ונאצל ליו"ע, וכן ל"ג ונשעצוד לגאולה. וצקדר הגדה
שלו הגי' לפיכך חנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרווחם
לגדל ולהדר ולכלה לנעי שעשה לנו ולאצותינו חת כל הנקיים
האלו והוליאנו ועצדות לחירות ונשעצוד לגאולה וניגון לשמחה
ונאצל ליו"ע ונאפלה לאור גדול וכאמר לפניו הללויה. וצצצלי
הלקע הגי' לפיכך חנו חייבים להודות להלל לפאר לרווחם להדר
לצרך ולגדל ולקדש לנעי שעשה לנו ולאצותינו וכו'. וצכת"י ד"ק
ליתח וניגון לשמחה ונאצל ליו"ע ונאפלה לאור גדול, וכחצ
צהגהותיו וכן ליתח צרי"ק חת"י וצכת"י צ' וצונשניות פיזרו
וצירושלמי וצרי"ק ושם ליתח נמי ונשעצוד לגאולה, ושם והוליאנו,
וצונשניות נאפולי ליתח ונשעצוד לגאולה וכן ליתח צרצ"ט, צכת"י
צ' להדר לרווחם לגדל ולכלה, וצונשניות פיזרו לשבח לרווחם ולפאר
לגדל לכלה ועיין צירושלמי וצכת"י ח"פ ליתח לצרך לעלה וכן
ליתח צקדר ר' עמרם גאון וצאצודהס ולא הוא אלא שצע הודאות
כו"ט ש צתוקפות, וצרי"ק חת"י לפאר לרווחם לגדל ולצרך והווג"כ
ז', וצונשניות נאפולי ליתח לצרך לעלה ולקלק, והקדר לרווחם
ולפאר ולהדר. וז"ל התוקפות יש אוננים שצע הודאות ולא יותר
כנגד ז' רקיעים, וצונדכי כתב יש ז' הודאות כנגד ז' רקיעים
יש שונקסין לומר לקלק וא"כ ח' הודאות הם והשניני נגד רקיע
של החיות, והתוי"ע הציח דצרי התוק' וכחצ, ואי נוסוס הא יש

לי לקיים גי' הספר דתשעה רקיעי הו', דז' רקיעי לשצעה כוכבי
לכת וסוויני למוזלות ותשיעי הווקיף וכו' והוא נקרא רניע היווי
כו"ט הרעצ"ס צפ"ז וזה' יקודי החורה והוא הנקרא ערבות, וצעשירי
היא אומר לוי שעשה וכו' שהוא רוכב ערבות ית' זכרו וכו'.
וצפי' הריעצ"ח על ההגדה ראיתי שכתב, לפיכך אכחנו חייצים,
צוהילתין ואורתם זבח פסק הוא לה' צח ללודך שכל ווי ששווע
הנסיס הללו לריך לשבח ולפאר ולרוועס וכו', וכל הלשוטות הללו
של שבח הם צפרקי סיכלות עד ולעלה, ואין ראוי לומר ולקלק
לפי שנופל צו לשון גנאי כו"ט ש לעג לקלק, וצוהילתא כך הגי'
ולעלה, ולפיכך אנו אומרים כל לשונות של שבח אלו ונקום דאמרינן
צוהילתין, וצני ישראל יולאים ציד רעה שהיו ולרייס וחרפין ווגדפין
צכל ויני גידופין וישראל ורוועמין צכל ויני שבח וכה"ח לריח
שמיך עובים ח"ר ינאי הראשונים ריח שונים אורו לך חצל אנו
כשחכו לים לח הנחנו לשון שבח שלא קלקנו לך. אונס לפנינו צפי"צ
צפ' ואורתם זבח פסק ליתא הכי, ואולי קטעוהו הוועתיקיס
(ולפ"ז יט לקיים נוסחת וגומר עיי"ש צו"ע אות כ"ח וצוהספה),
וכן צפ' וצני יולאים ציד רעה פ' צשלה פ"ח הוא צוהילתא
שלפנינו צקגון אחר, ולא הזכר שם ר' ינאי, חצל צשה"ס רצה
הוצח צסס ר' ינאי צריה דר"ש כל הסירים שאורו לפניך האצות
ריחות היו חצל אנו שמן תורק וכו', והוא קגון אחר. והתשצ"ז
כתב צפ' ההגדה ויט כאן ח' הודאות כנגד ד' נסיס הוליאו
וועצלות וכו' שהם ד'. ולפ"ז גי' אחרת היתה לו צווענה צהודאות
וצכסיס. עוד כתב, י"ח שאין ראוי לומר לקלק שהוא לשון צזיון וכן
אמר ר' עורס גאון, חצל רצותינו ז"ל הם וועתועשין צו לשון שבח
וכו'. אונס צקדר ר' עורס הכדפק לפנינו הנוסחא לפיכך אכחנו
חייצין להודות להלל לשבח לפאר לרוועס ולקלק לוי שעשה וכו'.
וצהגדה האצרבנאל ל"ג לעלה ולקלק. וצחצודרהס, שצעה עיני
שבח כנגד ז' רקיעים והם להודות להלל לשבח לפאר לרוועס להדר
ולקלק וכו' והוא כנוסח ר"ע גאון שלפנינו. ורואה חני להעיר
שצווק' קופרים פי"ד הי"צ איתא, ועוד לריך לומר (צוהולת התורה)
על הכל יתגדל [ויחקדש, כן הגיה הגר"ח וכ"ה צקידורי תפלות
שלפנינו] ויפתח ויפתח ויתרוועס ויתנשא ויתעלה ויתהדר ויתקלק
וכו'. וצק' תפלות שלפנינו ליתא ויתעלה ויתהדר ויתקלק. וצנוסח
וצווקהלות רצות וכו' צקידורי תפלות שלפנינו להודות להלל לשבח

לפאר לרוםס להדר לצדך לעלה ולקלק, וצקדר כסות סן הס יודו
ויצרכו וישצחו ויפארו וירומוו ויערילו ויקדישו ויוולכו וכו', וצנוסס
צרכת הסחר לפיכך אכחו חייבים להודות לך ולצצחך ולפאךך ולצדך
ולקדש וכו'. ועכ"פ ורחין הדצרים טעיקרו עופס קלר היה צין
צהודלות וצין צנקיס ואח"כ הוקיפו צו הוסדרים כל אחד ואחד
כפי דעתו.

ונאמר לפניו הרלויה. ד"ס צכת"י ונאמר לפניו סיר
חדס הללויה, וצחוספות כחצו, ס"ג ונאמר לפניו סירה חדסה וכן
כודה לך סיר חדס על גאולתנו דהכי תניא צוכילתא כל הסירות
לסון נקצה חוץ וסירה דלעתיד דלסון זכר וכו' וכן יקד ספייט צזולת
אי פתרוס וכו', וצהגרות הורדכי, סג"ס ונאמר לפניו סירה חדסה
אצל לא גרקינן סיר חדס לסון זכר וכו' וגרקינן וכו' לך סיר חדס
לסון זכר וכו', וכ"ס סס צחו' הורדכי, וצפי' צגדי ישע על הורדכי
רוז על תסוצת מהרס"ל צענין זה, וכתצ ולפי גי' זו לריך לוור
ולנקוד ונאמר שהוא לסון עצר כונו ונאמר אל אדוכי, וצסס ר"י
צללאל הציא סנקד ונאמר צקגו"ל תחת הנו"ן דהא סירה חדסה ר"ל
אז יסיר סהיא נאורה צלסון נקצה וכו', וסייס סס ונו"ו תיבת
הללויה הנזכר צנוססה לא אתיא לפי סגי' הזו ספיר וכו'. וע"ע צטו"ז
וצמוג"א צאו"ס סי' תע"ג סעיף ז', אמנס צרצ אלפס וצרא"ס וצרוצ"ס
וצקדר ר' עורס גאון הנוסחא ונאמר לפניו הללויה. ור"י עמדן
צהגדה סלו כתצ ונאמר לפניו הללויה כ"ס הנוסח סכנון ואף הגורס
סירה חדסה אין תופסין אותו על כך אך לא יעסה כן לסנות הניקוד
צוכאמר כונו שצדו האחרונים וולצס לסון זר סלא היה וסלא נצרא
לא וחתורגס ולא נקרא.

משנה ו.

עד היכן הוא אומר, בש"א עד אם הבנים שמחה
ובה"א עד הרמיש דמעינו מים, וחותרם בגאורה.

גמרא הציאו פלוגתא זו צנוסחא אחרת צצרייתא. צס"א
עד צלאת יסראל ונוולרים וצס"א עד לא לנו ס', וכתצ צתוי"ע
דעעווא דצ"ס לוור צצציל התינוקת סלא יסנו, ועעווא דצ"ס